

EU/Canada handelsaftale – udsalg af demokrati, miljø og offentlige tjenesteydelser

CETA vil føre til liberalisering af offentlige tjenesteydelser, lempelse af miljø- og forbrugerbeskyttelse og indførelse af særdomstole. CETA underminerer vores demokrati.

Udarbejdet af *Saba Kiros og Nanna Langevad Clifforth*

Den 26. september 2014 offentliggjorde Canada og EU den vidtrækkende økonomiske handels- og investeringsaftale CETA (Comprehensive Economic Trade Agreement).¹ Aftalen mangler nu at blive ratificeret i EU-Parlamentet, Rådet og de nationale parlamenter.² Men hvad har EU-Kommissionen forhandlet på vegne af EU's medlemsstater, og hvad betyder det for Danmark?

Formålet med CETA er at fjerne told, åbne offentlige kontrakter og markedet for tjenesteydelser og beskytte investorer.³ Det betyder, at såkaldte ”tekniske handelshindringer” skal fjernes, men dette kan dække over alle former for demokratisk besluttede regler og love. Derfor vil eksisterende og fremtidige lovtiltag af f.eks. arbejdstagerrettigheder og miljø- og forbrugerstandarder være områder under beskyddning gennem reguleringssamarbejde og restriktioner på national lovgivning, hvis CETA gennemføres. Desuden vil CETA også føre til liberaliseringer og udvidede rettigheder til virksomheder.

På trods af at aftalen skal godkendes i de nationale parlamenter kan Kommissionen vedtage en provisorisk ikrafttræden af aftalen.⁴ Dette vil omgå de nationale parlamenter og tvinge en upopulær aftale igennem.

1 <http://corporateeurope.org/sites/default/files/trading-away-democracy.pdf>

2 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2371_en.htm

3 <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>

4 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2371_en.htm

ISDS – et mangelfuldt og udemokratisk system

CETA indeholder en særdomstol kaldet investor-stat-tvistbilæggelse (ISDS), hvor virksomheder og investorer kan sagsøge en stat, hvis de mener, deres investering kompromitteres af en ny lovgivning. Det gælder netop også love, der er vedtaget af hensyn til det fælles bedste som f.eks. miljø- og forbrugerbeskyttelse. ISDS er en privat særdomstol uden om de nationale retssystemer.⁵

På trods af at CETA skal repræsentere nye, præcise standarder for investeringsbeskyttelse, og Kommissionen har givet mekanismen et nyt navn, Investment Court System (ICS),⁶ giver mekanismen stadig særrettigheder til udenlandske virksomheder. Udenlandske virksomheder får rettigheder, som borgere og indenlandske virksomheder ikke har, og ISDS/ICS er et udtryk for, at EU og Canada ikke har tiltro til hinandens retssystemer. ISDS/ICS er udemokratisk fordi:

- Private særdomstole får magt til at vurdere, om ændringer i regulering er ”forkerte eller rigtige”, og fratager derfor stater retten til at regulere.
- ISDS-sager kræver enorme summer af borgernes penge. Omkostningerne forbundet med én enkelt ISDS-sag beløber sig i gennemsnit til otte millioner dollars (47,7 mio. kr.) dækket af skatteyderne, hvilket kun dækker rets- og voldgiftsgebyrer og ikke evt. erstatning.⁷
- De kosmetiske ændringer af mekanismen i CETA ændrer ikke ved de grundlæggende problemer.⁸

Antallet af ISDS-sager er voksende og udfordrer i stigende grad demokratisk besluttet lovgivning. Flere sager er endt med sænkelse af specielt miljø- og sundhedsstandarder og har resulteret i milliardregninger til borgerne. 60 % af de 127 sager, der har været mod EU's medlemsstater siden 1994, har omhandlet miljølovgivning. Sagerne mod EU har kostet 26 mia. kr., hvilket kun er i 11 % af sagerne, da resten af sagsdokumenterne ikke er tilgængelige.⁹

Sagerne inkluderer den svenske energigigant Vattenfall søgsmål mod Tyskland pga. nye miljøkrav til spildevand fra et kulkraftværk i Hamborg. Vattenfall krævede 10 mia. kr. i erstatning. Sagen endte med et forlig, som resulterede i lavere miljøstandarder for behandling af spildevand ved kulkraftværket i Hamborg.¹⁰ I Canada er Québec blevet sagsøgt af Lone Pine for at indføre et midlertidigt stop for udvindingen af skifergas, da de ville undersøge sikkerheden af udvindingsmetoderne. Sagen er endnu ikke afgjort.¹¹

5 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf

6 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2371_en.htm

7 http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/12/Briefing_Paper_Danish_Low_Res_V3.pdf

8 http://noah.dk/wp-content/uploads/2016/02/ISDS-10-REASONS_Doc_Danish_v4_screen.pdf

9 http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/12/Briefing_Paper_Danish_Low_Res_V3.pdf

10 Ibid

11 <http://canadians.org/blog/nafta-challenge-against-fracking-moratorium-fast-tracked>

Der er bred kritik fra civilsamfund, politiske partier og fagforeninger i både Canada og EU af ISDS. Som svar på EU-kommissionens høring svarede 147.000 europæere (97 % af alle svar), at de ikke ønskede en ISDS-mekanisme.¹²

Samtidig har jurister analyseret, at ISDS- og ICS-mekanismerne muligvis ikke er kompatible med EU-lov, da mekanismerne underminerer EU's retsvæsen og især EU-domstolens beføjelser og har en negativ indvirkning på gennemførelsen af det indre marked og mere specifikt på EU-konkurrencereglerne.¹³

Tvungen liberalisering

CETA er den første handelsaftale indgået af EU med en negativliste. Negativlisten betyder, at alle tjenesteydelser er underlagt muligheden for liberalisering, medmindre de eksplicit er undtaget. Det inkluderer også fremtidige tjenesteydelser, som vi ikke engang har tænkt på i dag. Listen udvider rækkevidden af handelsaftalen dramatisk og er en radikal afvigelse fra de hidtil anvendte positivlister, der kun indeholder de ydelser, som regeringer har aftalt at liberalisere¹⁴. Yderligere indeholder CETA en *standstill klausul* og en *skraldeklausul*, således at liberaliseringer ikke kan rulles tilbage.¹⁵

På trods af at EU-Kommissionen gentagne gange har hævdet, at offentlige tjenesteydelser vil forblive upåvirket af CETA, viser den konsoliderede tekst, at man åbner for liberaliseringer af mange tjenesteydelser.¹⁶ Danmark har valgt ikke at undtage kerneområder som generelle ydelser på miljøområdet, elektricitetsproduktion og lokale distributionsnetværk, affaldshåndtering, sundhedsområdet, dele af transportsektoren og det meste af uddannelsessektoren, på trods af at andre EU-medlemslande har valgt at undtage disse områder.¹⁷ Dette betyder, at den danske regering vil miste politisk råderum til at organisere offentlige tjenester i henhold til samfundets bedste.

EU og Canada har også bundet sig til obligatorisk udbud i flere sektorer ved leverancer og tjenesteydelser. På den måde bliver flere offentlige services gradvist privatiseret. Samtidig betyder liberalisering, at skoler, hospitaler eller andre kommunale institutioner kun må tage hensyn til pris ved offentlig indkøb. Hensyn til miljømæssige og sociale aspekter (fx ”køb lokalt” fødevarerpolitikker) kan blive betragtet som tekniske handelshindringer.¹⁸

12 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/march/tradoc_153301.pdf

13 <http://documents.clientearth.org/wp-content/uploads/library/2015-10-15-legality-of-isds-under-eu-law-ce-en.pdf>

14 <http://corporateeurope.org/international-trade/2015/10/public-services-under-attack-through-ttip-and-ceta>

15 http://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/EPSU%20briefing%20on%20CETA%2016.06.15%20EN_0.PDF

16 Ibid

17 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf

18 https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2014/09/making_sense_of_the_ceta_PROCUREMENT.pdf

Reguleringsamarbejde fjerner lovgivning

Under CETA er demokratisk vedtaget lovgivning blevet behandlet som ”tekniske handelshindringer” på trods af EU-Kommissionens løfter om, at fødevarer og miljøhensyn vil forblive uændrede.¹⁹ Europæiske borgere er – som landet ligger nu – beskyttet mod GMO-forurening i importerede fødevarer, og frø er beskyttet af EU’s ”zero tolerance” lov. Denne lov er blevet behandlet som en handelsbarriere i CETA. Den konsoliderede CETA tekst viser, at EU har aftalt at samarbejde med Canada med hensyn til at tillade GMO-forurening i fødevarer og frø, og man er blevet enige om fælles mål om at minimere handelsmæssige barrierer som følge af stærkere EU-lovgivning på området.²⁰ Dertil hentyder et lækket brev²¹ fra marts 2014 til, at EU’s tidligere chef for fødevarer og miljø var villig til at øge importen af GM-raps som del af handelsaftalen.²² CETA vil altså åbne døren for GMO.

Brændselsdirektivet, der blev indført som del af EU’s forpligtelse til at holde den globale temperaturstigning under 2 °C og reducere drivhusgasintensiteten af transportbrændstoffer med 6% ved at tage højde for de ekstra emissioner skifergas udledes ved udvinding og procession,²³ er desuden udvandet i CETA. Med heftig lobbyindsats blev de ekstra udledninger fra skifergas ikke medtaget i direktivet og CETA fik altså udvandet Brændselsdirektivet og en af muligheden for at imødekomme klimaforandringerne.

CETA indeholder desuden et kapitel om indenrigsregulering og reguleringsamarbejde, som bl.a. vil bestå af et såkaldt ”Regulatory Co-operation Forum” (RCF). Denne nye institution er dog kun vagt beskrevet, hvilket giver EU-Kommissionen meget magt til at forme dens rolle. Hertil er institutionen åben for direkte indflydelse fra virksomheders lobbyister.²⁴ ²⁵ Reguleringsamarbejdet skal fungere permanent efter CETA og give mulighed for at påvirke ny regulering allerede før det når EU-Parlamentet. På den måde vil reguleringsamarbejdet kunne blokere ny EU-lovgivning.

19 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/december/tradoc_152982.pdf

20 <http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/09/GMO-Briefing.pdf>

21 <https://www.scribd.com/doc/239784824/Leaked-EU-Side-Letter-on-GMOs-in-CETA>

22 <https://www.foeurope.org/trojan-horse-trade-deal-increase-gm-food-crops-europe-290914>

23 http://foeurope.org/sites/default/files/publications/foee-fqd-trade-ttip-170714_0.pdf

24 https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2014/09/making_sense_of_the_ceta_REGULATION.pdf

25 https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2014/09/making_sense_of_the_ceta_PROCUREMENT.pdf

Anbefalinger

CETA giver særrettigheder til udenlandske virksomheder, fremme liberaliseringer, behandler demokratisk vedtaget lovgivning som tekniske handelshindringer og fratager stater retten til at regulere. CETA undergraver i høj grad den demokratiske beslutningsproces og beskyttelse af mennesker og miljø. Dette bliver især forstærket gennem ISDS og reguleringssamarbejdet.

For at beskytte offentlige tjenesteydelser, miljøbeskyttelse og demokrati og bevare staters ret til at regulere anbefaler NOAH:

- at afvise CETA, da aftalen ikke formår at beskytte nationalstaters evne til at regulere i offentlighedens interesse.
- at ISDS og lignende mekanismer fjernes fra CETA, TTIP og andre EU-handelsaftaler.
- at spørgsmål om regulering og reguleringssamarbejde fjernes fra CETA, TTIP og andre EU-handelsaftaler.

NOAH opfordrer politikere i det danske Folketing og EU-Parlamentet til at stemme mod ratificeringen af CETA.

NOAH arbejder for at forbedre det levende miljø ved aktivt at bekæmpe miljødelæggelsen og dens årsager – og anviser alternativer.

Grænserne for Jordens bæreevne er allerede væsentligt overskredet. Det globale Nord bruger og har historisk brugt flest ressourcer og bærer hovedansvaret for miljødelæggelserne og den globale opvarmning. En bæredygtig omstilling af lokale og globale produktions-, transport- og forbrugsmønstre er nødvendig, hvis alle nutidige og fremtidige generationer skal have lige adgang til Jordens ressourcer, uden at miljøet overbelastes. NOAH kæmper for en retfærdig og bæredygtig verden, hvor beslutningerne bliver taget demokratisk. Vi kæmper for miljøretfærdighed.

NOAH er det danske medlem af det største internationale netværk af miljøorganisationer Friends of the Earth.

